„ЗАСТАВА“ излази редовно: редом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Новом Саду у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натрag

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 193. У Новоме Саду у петак 12. (24.) децембра 1880. ГОДИНА XV.

БИЗМАРК У ПОСЛУ.

Познато је, како је Бисмарк у првом почетку велике источне кризе настојавао, да се претстави свету као по све неинтересован при решавању источног питања. Шта више, ставио се на неко равнодушно становиште, исповедајући, да је и један поморски војник толико скупоцен, да му се живот не сме на коцку ставити због отоманске царевине. У тој улози, где се уједно чинио Бисмарк као да је благодаран Русији за неутралност, коју је ова према Немачкој одржала за време немачко-аустријског и немачко-француског рата, у тој улози остао је Бисмарк дуже времена. Може се рећи, за читаво време источног рата. Тек после св. стеванског мира, на име на берлинском конгресу, почео је по мало да излази из те улоге. Важећи у очима света као по све неинтересован у источном питању, пошло му је за руком, да се европски конгрес у Берлину под његовим претседништвом састане. Ту је на конгресу Бисмарк већ у својој руци држао језичац на вази. Већ тада је Бисмарк себе назвао поштеним грошићаром, који посредује између странака. У самој пак ствари, Бисмарк се наметнуо као неки судија, и збиља после берлинског конгреса говорило се и писало, да једино Немачка може бити задовољна са резултатима тог међународног судилишта. Немачкој је пошло за руком, да Русију под лепим видом без изазивања против себе, сузбије колико је могуће са балканског полуотока, а с друге стране, да Аустро-Угарску потисне са својим тежиштем према истоку. Даље је мислио Бисмарк, да је закључцима конгреским, догађајима у Египту и отоку кипарском изазвано супарништво европских велесила на средиземном мору, да је поглед Француске обраћен на ту страну. Тим начином држао је Бисмарк, да је постигао слободне руке на све стране и уједно, да ће тим путем материјално исцрпити читав исток у корист немачку.

Међутим догађаји светски као да нису од ото доба са свим по ћуди Бисмарковој текли. Француска се истина заинтересовала грчким питањем, ал при томе није из ока испустила свој положај напрема Немачкој и чувала се, да се сувише не заплете у источне ствари. У Енглеској се збила промена министарства, која је упливисала на све европске одношаје и која и данас силно утиче на даљи развитак источног питања и то у правцу, који се с Бизмарковим намишљајима ни из далека не подудара. Италија, непомућена питањма на средиземном мору, стоји спремна, да у отсудном тренутку прискочи у табор противника Немачке. Русија изненађена држањем Немачке на берлинском конгресу повукла се са балканског полуотока, а прибрала се и променом у Енглеској задобила поново слободу акције своје, те данас стоји као озбиљна опомена према Немачкој.

Бисмарк увиђа, да ће при таким приликама догађаји на истоку остати у свом даљем току и напослетку или довести до великог европског судара, или решити источно питање без Немачке и против немачких интереса. Дође ли до сукоба, Бисмарк осећа, да ће Немачка имати да издржи опасности, које ће закуцати на сам опстанак немачке царевине. С тога је престао бити равнодушан према источном питању и дошао ја до осведочења, да ће можда не један костур поморанског војника због те ствари на пазар отићи. Отуда видимо, да се данас Бисмарк више него и ко брине, како ће одгодити источну кризу, како ће разметнути гориво, што је берлински конгрес својом мудрошћу наслагао. Знамо, да је Бисмарк у последњем часу саветовао Турској, да уступи Уљцињ и да је тим постигао одгоду источног рата до пролећа. Сада је опет грчко питање, које му тешке бриге задаје. Ту предлаже немачки канцелар, да султан преко цара Вилељма уступи Грчкој острво Кандију на место Епира. Бисмарк је човек од крви и челика. Као такав није марио за грчке захтеве, кад ови нису пока али духа, да их за време рата мачем у руци извојште. Пристао је пак на конгресу, да се нешто и за Грке повољно рече, што се надао, да ће наступити доба мира, у којем ће грчки захтеви остати празна слова на папиру, које ће Турци својим дипломатисањем и избрисати моћи. Међутим су ствари узеле озбиљан вид и Бисмарку није преостало друго, него да се и сам лати тота питања. Веран пак својим начелима предлаже Бисмарк Кандију у замену за Епир с тога, што је то острво војевало за сједињење с Грчком, што је натопљено крвљу и тако неким начином стекло право за своје ослобођење.

Но како се у Грчкој не показују вољни, да пристану на ту замену, како у Атини сматрају Кандију за зрелу јабуку, која ће та пре та после пасти у њихово крило, те не би ради, да се по ту цену одреку правног наслова, којег су на Епир и Тесалију добили закључком берлинске конференције, то Бисмарку не преостаје друго, него да се спрема и за најгори случај, за велики светски сукоб. Као домишљан, који се знаде у свакој прилици наћи, Бисмарк и за тај случај не очајава. Познато је, — та то су аустро-угарски посвећени листови целом свету на сва звона огласили — да је Бисмарк склопио савез са овом нашом монархијом. Но како му се не чини, да ће довољан бити тај савез да одоле свим могућим незгодама, то је Бисмарк одавно настојао, да добије још кога трећег у тај савеза. Немора бити то тројецарски савез, он би се задовољио, ако би уз двојецарски пристао краљ италијански, ил кад овај већ не хтеде, оно бар кнез романски. Како је пак држање румунско у подунавском питању показало, да врбовање у Букурешту такође није пошло за руком, то се сада спомиње савез, којег хоће Бисмарк да склопи са — Турском, дакле и опет да дође до тројецарског савеза. О том се савезу још отпре говорило, а сад се вели, да се та ствар у малим престоницима на балканском полуотоку — ту се мисли Букурешт — озбиљно узимала. Сад се та вест понавља у листу „Стендерду“, па се каже, да је савез између султана и Немачке с Аустро-Угарском ил већ склопљен ил ће се на скоро склопити. По реченом листу кнез Бисмарк је заснивач тог савеза, којим хоће на сусрет да изиђе панславенском бауку и опасностима, које могу наступити променом на руском престолу.

Колико је истина у тој вести, и хоће ли се нарочито Аустро-Угарска приволети на тај савез са болесником цариградским, од којег се хоће још и Солун да насљеди, то ће се показати у даљем развитку догађаја. Свакако и те вести и састанци дипломатски у Фридрихсру-у сведоче, да Бисмарк снује нешто, да су му пуне руке посла, и да је источно питање као велико светско питање показало, да не стоји његова изрека, по којој Немачка у тој ствари није ништа заинтересована.

ИЗ ЦИСЛИТАВЕ.

У једном од скорашњих бројева овога листа бацили смо поглед у Цислитаву, да предочимо нашем свету, шта се у оно доба тамо у другој половици ове монахије спремало. Тада је изгледало, да ће доћи до министарске и парламентарне кризе због чешких заступника, који су почели нестрпљивим постојати с тога, што се испуњење чешких народних жеља толико у недоглед одгађа. Сада се чини, као да са те стране не прети опасност, да ће се криза обићи, ал свакако, да је за овај мах одгођена.

Орган младо-чешке странке „Народни Листи“ извештава, да је у конференцији екзекутивног одбора автономистичке странке обележио гроф Тафе свој положај на према десници царевинског већа доста отворено и искрено. Рекао је, да себе сматра пре свега повереником круне, али да увиђа, да не може више над странкама стојати. Ако ће у опште парламентарно да поступа, мора се ослонити на десницу и њезину помоћ. Тиме неће то да каже, да ће примити директиву какву од појединих клубова. За њега сачињава десница једну целину, којој је орган извршни одбор. На захтеве појединих клубова пак само ће онда обзира узимати, ако их читава десница прогласи као захтев странке. Ако пак не би кадар био произвести оно, што читава десница буде од њега захтевала, то ће у таком случају монарху своју оставку поднети. То је изјава грофа Тафеа, коју је по реченом листу примио извршни одбор на повољно знање, увиђајући, да министарство више не стоји над странкама.

Незнамо, е да ли је ова изјава аустријског министра-претседника у свези са оним вестима о чешкој кризи и да ли иста предочава основу, на којој је постигнуто споразумљење између владе с једне и чешких заступника с друге стране. Свакако пређашњи положај министарства Тафеовог није одговарао начелима парламентарности. Сада пак, кад начелник владе изјављује, да ће свој ослонац тражити у странци и да ће у дело изводити жеље те странке, па ако не узмогне то, да ће оставку поднети, сада је Чесима у толико јаснија ситуација, што бар извесно знају, да од њихова држања, јер десница без Чеха не би имала већине, зависи останак или пад министарства. То до душе није велика добит, или каква гаранција, да ће своје народне жеље тим путем испуњене видети, али су бар изишли из оног положаја, у ком су досад као народни заступници своје достојанство унижавали.

Но колико се са те стране за један корак приближило уставном и парламентарном животу, толико се опет с друге стране удалило. У посланичком дому бечком, где се обично у тишини обављао посао, чудне се прилике збивају. Ту се већа по цео дан и читаву ноћ до четир сата у зору, ту су духови узрујани и странке стоје једна према другој као запета пушка. Ни у ситнијим стварима не гласа се друкчије, него како захтева страначка дисциплина. Тако је било при дебати о босанској жељезници, о расписивању оферта, тако при петицијама о земљарини. Изтледа, као да се у Аустрији, где се толико „неверватности“ збива, хоће и до да збуде, да се покаже, како се само пасивном политиком може до неких резултата доћи. Пасивном политиком доспели су Мађари до дуализма, пасивном политиком дозвали су Чеси Тафеову еру, која им истина још није изручила плодове у крило њино, али која је довољна, да уставоверну странку потстакне на што већи отпор. Та странка помишља већ сада, да и она може прећи на пасивно становиште, па ко ће онда са Немцима преговарати и поравнавати се? Уз то речена странка, не могући прежалити своје господство, неопрашта ни Угарској, тој бившој савезници, што је напушта тако, те неће као оно негда Андрашија за Хохенвартово доба да вади кестење за њих, него хладно и резервисано посматра из прикрајка, како се аустријским Немцима у хатар негдањих противника крши перје. Тај расположај аустријских Немаца узмућује ситуацију у Цислитави и са дна талог покреће, а то је оно, што доприноси, да се у овој монархији никад не може извести тако преуређење државе, које би све народе и странке бар у главноме измирило и задовољило, то је, што чини — коб не само народа, који живе у овој монархији, него и коб саме монархије.

Питање чешког свеучилишта у Прагу.

Јављено је у овом листу, да је цислитавсии министар просвете запитао акаоемички сенат каролофердинандског свеучилишта у Прагу, како би се могла извести равноправност чешког језика на реченом свеучилишту. Као што се сад из Прага наговештава, академички сенат неће на то питање по чешке жеље повољно одговорити. По свој прилици, да ће се услед тога и опет развести жива расправа око тога питања. Обзиром на то а и на саму ствар, ми ћемо овде нашим читаоцима да предочимо, у чему се управо састоји то питање, око чега ли се врзе спор између Чеха и чешких Немаца.

Прашко свеучилиште постало је, кад је Фердинанд III. спојио уједно завештаје Карла IV. и Фердинанда I., те под именом Кароло-Фердинандеа основао један завод. До друге половице осамнајстог века владао је латински језик на томе свеучилишту, те тако није ни било на том пољу каквог чешко-немачког спора. Тек после тога времена почео се уважати немачки језик као предавачки на том највишем научном заводу у чешкој земљи, и може се рећи, да су Немци временом, користећи се својим политичним положајем у овој монархији, знали оддве тог прашког свеучилишта направити немачко свеучилиште. Како је пак чешки језик имао свога развитка и књижевност чешка својег полета, то је у темељним државним законима у чл. 19. установљено, пошто је већ било столица, са којих се на чешком језику предавало, да се оснивањем таких столица задоста учини жељи чешког народа, да у дворанама и колегијама прашке Alma mater буде равноправан са немачким.

Сада иште Чеси паритет у катедрама. Позивају се при том на своје историјско право, по коме је исто свеучилиште земаљски завод, на начело равноправности, по којем народу, који је на таком степену образованости, као чешки, који располаже толиким професорским силама, неможе се одрећи право, да се развија и у вишој пастави, у наукама, која се предају на свеучилишту. Озбиљност науке и нуждан мир изискују, да се на заводу отстрани све, што подржава народно супарништво при уписивању ђака у колегије, при предавању, при полагању испита. Чешка учећа се омладина имаде права, да науку црпи на чешком језику, да на том језику буде испитивана, и да у свом језику сведоџбе добива.

Немци не би били противни томе, да се за Чехе ново свеучилиште оснује, само да им њихов господствујући положај на старом свеучилишту не дира, јер веле, да би их Чеси временом потисли са свим из свеучилишта и претворили га у чисто чешко. Чеси пак од своје стране држе се пијететно традиција прашког свеучилишта и при томе навађају и трошкове који би се наметнули држави оснивањем новог свеучилишта. Због свега тога они су за то, да се прашко свеучилиште утраквизује, на двоје по народности подели. Како пак закон о свеучилишту за сваки факултет поставља само једног декана и има само једну професорску колегију, то се вели са немачке стране, да захтеви чешки, да буде за филозофском и правном факултету самосталних народних професорских зборова, нису ништа друго, него ли оснивање самосталних факултета а то је то исто, што и оснивање новог свеучилишта. Узгредно је питање, хоће ли факултети у истом здању остати, да ли ће једна стара фирма Carolo-Ferdinandea лебдити и над Чесима и над Немцима, који су штатути згодни, да постојећа научна сретства буду приступачна и једнима и другима, све су то питања техничке целисходности, која треба да реши вештина владиних органа, а нису питања, при којима се има да опроба помирљивост државника и политичара.

Кад би се по тим наговештајима, које читамо у старој бечкој „Преси,“ судити могло, онда је изглед, да ће и поред одговора академичког сената, за који се вели, да ће за Чехе неповољно гласити, то свеучилиштно питање ипак по Чехе повољно решено бити. Међу тим, видићемо.

Политички преглед.

Грчко питање облађује у овај мах ситуацијом свеколике међународне политике. По што је Грчка одбила предлог, по ком јој је у размену за неке извесне делове Епира и Тесалије понуђено острово Крит, силе су се повратиле старијем предлогу о примиритељном суду, те канда су озбиљно настале, да се тај пројекат оствари. „Северо-нем. оп. нов“. јављају, да немачки кабинет тога ради, да „се у јевропским преговорима одржи заједница“, пристаје на примиритељно-судско решење грчко-турског питања, ако и друге силе на то пристану. Но он је ставио неке услове томе, на име, да силе пре свега упитају и Грчку и Турску, хоће ли оне послушати примиритељну одлуку сила, па тек ако се обвежу, да хоће, онда да се пође на дело. У једно Немачка предлаже, да се за правоваљану одлуку суда не иште једногласност, него да глас четирију сила буде обвезан за мањину. Докле год ти услови не буду испуњени, вели инспирисано гласило немачко, дотле ће вазда бити отворено питање, како да се изврше одлуке сила. Ма да је предлог о примиритељном суду дело француских политичара, на име гамбетино дело, и пак по реченом изгледа, као да је Немачка вољна, да узме иницијативу у грчком питању. До овога часа нема још никаква гласа, који би нам казивао, како се силе одзивају немачким условима.

Како се силе одазвале немачком предлогу, да одазвале, ма оне и у тој ствари најеклатантније показле, да „јевропски концерат“ постоји, и пак ће сва даља радња у грчко-турском спору највише до тога стојати, како Грци и Турци мисле о својој међусобној заћевици, шта они на име кане чинити Порта је своје намере дала прозрети кроз свој ноте од 2. и 3. ов. мес. Што се тог

тиче, како ће се **Грчка даље владати** у свом спору с Турском, то је она већ доста јасно обележила у том, што је без околиша одбила предлог о Криту. Но како су портине ноте унеле нове елементе у ситуацију, елементе, који ће на сваки начин реагисати на њен облик, то је питање, какав ће положај Грчка заузети према тој новој ситуацији. У том погледу јавља један бечки лист да Грчка очекује одговор сила на турске ноте па ће тек онда обележити свој положај према новој ситуацији. Исти бечки лист дознаје даље, да је грчки кабинет добио знак, да немачки, Аустро-угарски и француски кабинети желе, да се у одговору на турске ноте нагласи, како је преко нужно, да Порта, ако хоће да се изнађе пут, којим може доћи до погодбе с Грчком, мора порећи, што је рекла у поменутој ноти својој, на име дати реч, да ће своје концесије од 21. септембра знатно проширити. Ако речени кабинети збиља тако мисле, још је питање, хоће ли се Порта на то приволети.

Оглашена француска „**жута књига**“ са новим писменима о источним стварима изашла је. У њој има по званичним податцима приказ црногорског питања од 22. августа до онда, док није разрешена сједињена флота јевропска. Из тог се приказа види, као што је већ и иначе довољане познато, како је црногорско-турски спор тешко решаван. Из прва је одређење граница правило запреке и сметње. Порта хтеде, да се границе одреде по начелу uti possidetis, тј. по поседу, како се фактички затекао у оно доба, кад би дотична комисија пошла на посао. Аустро-Угарска имађаше свој засебан предлог о уређењу граница. Русија свагда иђаше Црној Гори на руку, те предлагаше да Диноши њој допадну. На послетку би турски захтев одобрен. Сједињени јевропски бродови беху вазда на окупу, али Порта све једнако измишљаваше нове запречице, док на послетку Риза паша не изјави, да ће Уцињ до последње капи крви бранити. Сви заступници сила протестоваху против ноте од 15. (27.) септембра. Русија предлагаше, да све силе издаду протест против султана; Аусто-Угарска, само протест против ризине изјаве, да би је Порта могла опровћи. Енглеска предложи, да се Смирна блокира; Аустро-Угарска пристане морално, али не хтеде материјално суделовати; Француска и Немачка придруже се Аустро-Угарској, а Енглеска на то узме свој предлог на траг. Тисотова и хаћфелдова акција створи нове потешкоће. Риза хтеде све милом с Арбанаси, али му то не пође за руком. Аустро-Угарска препоручиваше, да се пресија настави, што и би учињено, док на послетку ствар не би решена. Црна Гора захтеваше, да буду страни официри онде, кад се стане коначни уговор закључивати, но Немачка не хтеде на то пристати, а с њом ни друге силе.

Позвати **навештаји из Русије** никако не силазе с реда дневне политике, ма да се још једнако само академички расправљају. Већина гласова, што из Русије долажаху, навешћиваху, као да ће Александар II. владалачку власт са сином царевићем поделити, у право њему предати главни терет од државних брига, а себи задржати само нека „царска“ права. Берлински „Нац. Цајт“ долази сад са једном петроградском вешћу на среду, која све поменуте правце пориче. Вели, да се и по Русији ти гласови проносе, али да они нису основани. Да цар с царевићем и породицом му на доброј нози стоји, вели петроградски дописник (ако је тј. збиља из Петрограда) берлинског листа, то се јасно види по томе, што је царевић ишао у Ливадију и што се остентативно с оцем у цркви загрлио, кад се овај из Ливадије вратио. Но по берлинском листу деоба владалачких посала не да се извести, па ако је кад год и било о томе говора, данас се може узети као напуштен план. Нема ни томе разлога, да се царева женидба с том намером у свезу доводи, јер и да се не каже, по себи се разуме, да су цару најближе особе још летос знале, да се цар венча, јер им је то одмах после свршеног чина јављено било. Берлински дописник из Петрограда вели, да су највиши кругови руски с гласови о деоби владалачких дужности хтели и у земљи ванње да приуготове свет на вест о царевој женидби. Сад још само треба домаће прилике у царској породици да се уреде.

Из листова.

„**Ауг. алг. Цајтунг**“ доносе овај допис из јужне Угарске:

„Пре неколико дана свршио је српски саборски одбор своје седнице. Ово је заседање било веома занимљиво, јер је угарски министар-председник напрема саборском одбору, у познатом наименовању администратора за српску патријаршију сасвим ново становиште заузео, т. ј. то, да тај чин наименовања као мајестетично право неподлежи компетенцији ни саборског одбора ни сабора. Нема сумње, да у уставним државама за сваки чин круне одговора дотично министарство, као што се збиља догодило наименовање администратора за српску патријаршију уз премапотпис угарског министра-претседника. Да су тим наименовањем кардинална права српске цркве повређена, о томе нема сумње, јер по старим српским привилегијама и најновијим угарским законима (IX. зак. чл. од год. 1868.) зајамчено је српском народу у Угарској право слободног избора патријарха. Постављање администратора српске патријаршије без приволе српског конгреса могло би слободан избор патријарха сасвим илузорним учинити. Због тога су скоро све црквене општине српске, на стотину њих, епархијске скупштине и саборски одбор више пута искали што скорији савив српског сабора; тај је предмет такође више пута на угарском сабору од српских заступника потакнут, ал угарска је влада увек напрема свему томе била глува, док напослетку угарски министар-претседник својим отписом на саборски одбор не одрече самом сабору компетенцију, да то питање расправља. Према несумњивом праву српског народа да своју црквену поглавицу сам бира, самовољно наименовање администратора чини се Србима исто тако, као да је угарска влада послала у Карловце каквог католичког епископа ил протестанатског суперинтендента: јер истим правом, којим је поставила епископа Анђелића за администратора, могла је послати у Карловце и католичког Хајналда! Шта би протестанти у Угарској казали кад би угарској влади пало на памет, да им наметне каквог суперинтендента! Према становишту угарске владе — о којем народни орган „Застава“ вели, да се ни говорити не може, тако је ужасан — није преостало саборском одбору ништа друго, него да се путем депутације на Њ. Величаство за помоћ обрати. Но читав поступак угарске владе у тој ствари само је један знак, како угарска влада у опште напрема народностима поступа. Непоступа се боље ни са Сасима, Румунима ил Словацима. Пре су све те народности имале неку заштиту у Бечу против мађарског шовинизма. Откад је дуализам, предате су Мађарима на милост и немилост. Може се претставити, како тек иде тим „интересантним народностима“, кад Немци у Пешти нису заштићени од излива мађарског шовинизма и кад улице пештанске одјекују повиком: „hurcut-német“. Шта се све у Угарској збива, о томе наравно у Европи немају појма. Није ли не давно угарски министар-претседник отворено у сабору тако далеко ишао, да је према једном српском заступнику прекор учинио, да су Срби за време Ракоцијеве буне држали са династијом, а не са устаницима! Онда се наравно нетреба чудити, да се угарска влада усуђује да Србима по својој вољи намеће црквену поглавицу!“

Нарочити дописник „**Новога Времена**“ пише из Берлина ово: „Како који дан настају све бољи одношаји између Француске и Немачке и све се више утврђују. Ово зближавање основано је на источној политици, у којој обе поменуте државе иду једнаким паралелним правцем заједно с Аустро-Угарском. Познато је да је француска источна политика узела ове године са свим одређен карактер и отресла се свога пређашњег непрестаног колебања. То се догодило онда кад је Енглеска, не знајући шта би се предузело против дугог отпора турског у улцињском питању, изнела предлог о принудним мерама. Све три континенталне државе (Француска, Немачка и Аустрија) сложиле су се у мишљењу—одбациле су ту политику а у исти мах заједнички учиниле пресију на порту, да би је принудиле да безусловно преда Улцињ. Били су доста озбиљни мотиви који побудише поменуте државе да заузму такав положај. У опште се желило да се источно питање расправи и за дуго умири Балкански Полуострв. Те три државе тежиле су за тим, да источно питање не добије оштрији карактер и да тако не доведу у опасност мир јевропски. Ти исти принципи руководили су поменуте државе кад су одбациле предлог енглески, по ком се флота није требала распустити него употребити и у грчкоме питању, па на против настале да се флота распусти. У истом консервативном духу оне су упливисале у Атини, да би задржале грчку од рата. И на послетку се чује, да је посланик француски, конт Сен-Валије, утврдио у Фридрихсру-у нову погодбу с кнезом Бизмарком о заједничком раду у многим политичним питањима на западној сцени.

„Ја нећу овде претресати оне доста непоуздане гласове, што их о томе донеше енглеске новине Standard; али ћу само то рећи, да је у Фридрихсруу уговорено: да Фрацуска, Аустрија и Немачка употребе сав свој уплив на то, да се одржи status quo на Балканском Полоострву. Тиме оне хоћу да припомогну ствари мира, али осим тога имају у виду и економске интересе. Економски интереси спадају у Бизмарков програм, који, као што је познато, на то смера, да састави царинарски савез од средње-јевропских држава, те да се Балкански Полострв и Мала Азија експлоатишу економски. Осим тога француски посланик, конт Сен-Валије, покушао је у Фридрихсруу да сондира Немачку — би ли она била вољна да усвоји сребрну валуту, у споразуму с Француском и Америком. Ја не знам шта је на то одговорио Бизмарк. Али свакојако он би био рад да се споразуме с Француском. Већ одавно у Немачкој агитирају да се златна валута замени па изгледа као да је и влада наклоњена тој агитацији. Почем ће се скоро увести општа монета с Француском (на што ће пристати и Аустрија), — то влада немачка без сумње намерава да замени златну валуту, тим пре што се све више појављује противника против те валуте. У париској скупштини такође је изјављена жеља, да Француска узме иницијативу у преговорима с Немачком о монети, и да обе те државе предузму заједнички мере у интересу трговине.

„Све ово иде у програм Бизмарков, који тежи да измири Немачку и Француску на терену практичне политике, и који у споразуму континенталних држава на томе терену сматра најбољу гарантију за одржање мира. Значајно је и то, што је по многим немачким круговима нестало онога пређашњег неповерења према војним смеровима француским. Од ове године почели су Немци веровати у искреност миротљубивости француске, па се не плаше чак ни Гамбета. У колико је ово поверење основано — показаће будућност. Но било већ како му драго, тек се не може порећи, да Немачка гаји најбоље наде што се тиче њених одношаја према Француској и одржања мира.“

Из кошутових успомена.

Ово дана изаћи ће друга књига кошутових успомена (мемоара), и будапештански и страни листови већ доносе одломке и изводе из ње. По тим изводима доносимо ево неколике партије из те књиге.

Причајући о Гергеју, Кошут вели, да је Гергеј био храбар војник, али рђав стратег. У критичком тренутку могаше он јурнути испред војске, те повикати:

— Ја сам Гергеј! За мном!

Крај свег тог личног јунаштва, и пак Гергеј није био човек, који могаше управљати ратом, шта више, ни не могаше управљати ни повећом битком. Ту задаћу своју предаваше он обично шефу свог ђенералног штаба, пуковнику Бајеру. Но и Бајер обично управљаше биткама из даљине, одакле не могаше ни топа чути. „После бичканске битке, прича Кошут, проведем с Гергејем у друштву ноћ у Ката-Семартону. Ту беше и ђенерални штаб, у очи битке на Ишасегу. Тек што је почело свитати, крене се војска; ја са својом пратњом кренусмо се тек после за њом. Дођем у Коку, а не наиђем на путу ни па каку војску, ни нашу ни непријатељску. Под Коком има пешчан брежуљак. На врх брежуљка опазим једног човека где лежи, а око њега поседало неколико људи у униформи. Упутим се брежуљку, кад та о, имам кога и видети. Онај, што лежаше на земљи, беше — главни заповедник Гергеј.

— Шта ви овде радите? — запитам.

— Чекам, да чујем први топ.

— А где је војска?

— Мора, да је тамо негде — одговори он, показујући пут Ишасега.

„Доцније дознадох, да је бој у то доба већ у велике трајао, но главни заповедник једнако чекаше на брежуљку под Коком да чује први топ.“

Док та победоносна битка још трајаше, прича Кошут даље, упути се начеонику ђенералног штаба Бајеру, па ни ту збиља ниси чути могао ни да би једног јединцатог топа. Бајер управљаше битком, а ни не знађаше, како је војска размештена. Ко дакле управљаше битком? Заповедници корова: Дамјанић, Клапка, Аулих.

Тако се могаше догодити, да нпр. Клапка, који левим крилом управљаше, мољаше помоћи од главног стана; Бајер заповеди ђенералу Аулиху, нек потече левом крилу у помоћ. Но Аулих одговори, он на самом месту боље види, шта треба чинити, него ли шеф ђенералштаба, који стоји, бог те пита, где. Он дочека добар час, те „без заповести“ одлучи битку.

У даљем току приче своје пориче Кошут, да није Гергеју заповедио, нек узме Будим. Он је свагда мислио, да би што најгоре било, да се Будим опседне. После ишасечке битке добио је Гергеј заповест, нек не иде на Будим-Пешту, него на Коморан, нека варош од опсаде ослободи, те нека непријатеља свуд уза стопце гони.

ЛИСТАК.

СЛОБОДАРКА.*)

Трагедија у пет радња,

написао Манојло Јов. Ђорђевић-Призренац.

(Награђено дело од „Матице српске“ из Накинског фонда са 300 ф.)

(Наставак.)

Стојна (омаловажавајућим гласом.)
Ал' тек онда — кад захрђа хаџар.
И умукне џевердар на свагда
У рукама задњег Црногорца.

Арслан.
За то ћу се ја већ побринути,
Док вешала сред белога Скадра
Оките се првим Црногорцем,
Господаром — кога ви зовете!

Стојна.
Далеко се машаш хвалисањем.

Арслан.
Али ја сам већем домашио —
Тог хајдучког, црног калуђера.
Подгорица сад му је тавница,
А Скадар ће гробница му бити. —
На то ти се Алахом заклињем,
(одгрне јапунџе да се види богато му одело)
Ја сам главом Арслан Јусуф-паша,
Десна рука скадарског везира.

Стојна (пренераженa.)
Арслан Јусуф? — Владика заробљен?!
(плане и истргнувши нож, полети на Арслана)
Пустахијо!...

Коџа-баша и Дели-ага (у исто време напере пушке на Стојну; а)

Арслан (је ухвати за руку и извије јој нож, па га баци у језеро, смејући се.)
Хоћеш и с хаџаром
Да ме раниш — као са љубављу?

Стојна (вриснувши тргне се и у највећем болу покрије лице рукама.)
О, ипак сам јадна, слаба жена!

Арслан (сетно)
Од хаџара мог'о б' пребољети,
Али рану од љубави никад, —
То упамти!
(Седајући у чун)
Па када год узхтеш
Да за љубав љубави потражиш,
За ме нема тако скупе цјене
С којом ти је не би одплатио...
(Завесла)
Сад ме ружиш... па ипак се надам!
Чекаћу те... памти... ја се надам!...
(Одплови.)

Стојна (спусти руке, буновно).
Да л' чух добро... Владика заробљен?
(Гледа око себе)
Јесте, збиља... ту је био Арслан,
А ово су његови џелати.
(Тргне се, Коџа-баши)
Хоћете ли крви?... Ево... убите ме!
Убите ме... ја вас за то молим;
Јер ја нисам више Црногорка,
Кад не могох како доликује
Осветит' се крволочном зверу!
(Опет покрије лице рукама)
О, што бејах тако слабомоћна!

Коџа-баша (спусти пушку).
Господар нам то не заповеди!
(Дели-аги)
Он је веће далеко одмак'о,
Сад можемо оставит' је с миром.

Дели-ага (исто тако, — у одласку).
И боље је да се удалимо, —
Ђурашковић можда је на близу.
У лов често заједно их виђах, —
Нерадно је с' њим се огледати.
(Оду обоје.)

Стојна (сетно).
Може л' бити јоште грђе бруке
Коју не би могли доживјети?!
(Уздахне.)
Дотле дође, — јадна земљо наша, —
Да се народ у црно завије, —
Ликом већ се давно опасао!
Па из цјелог да запјева грла,
Када више клицати неумје; —
Јер у тами мучној и жалосној,
Која тужно обузе нам стење,
Беше једне звезде преоднице
Љепших дана, ојађених нада, —
Па и она да се сад угаси?
(Плане)
Не, никако, док последњег траје!
(Погледа претећи језеру, па се тргне.)
Опет неког амо из Жабљака!
Је л' могуће? То је сердар Срђо,
Који веће по толико пута
Међ главарима сејаше неслогу?
(Горко)
О изроде — знам сад куда смераш!
Данило је теби кост у грлу;
Ал' та кост ће угушити тебе
И Арслана са киме шурујеш!
(Осмејкујући се горко, погледа к језеру).
Чекаш на ме Арслан Јусуф-пашо?!
Чекај само, — не буде л' на ино, —
Дађу т' љубав, али тако страшну,
Да се од ње угушиш и свиснеш!
(Оде нагло од куд је дошла).

ПОЈАВА ТРЕЋА.

Срђ (доплови на чуну, па изађе осмејкујући се пакосно).
Све је добро — ко што желиш Срђо, —
Данило се лако не поврати!
(Погледа на лево, тргнув се).
Нуто врага, од куд Јанко овђе?
Зло, — је ли ме како уочио
Да долазим правцем од Жабљака!

ПОЈАВА ЧЕТВРТА.

Јанко (дотрчи с левог крша прарце десно).
Стојно! Оде! Да л' је збиља она?
(Зачуђено).
Рече да се овђе састанемо. —
Није она... Овуд' виђех Турке —
(Пође замишљен, па застане).

Срђ (за себе).
Стојна? Турци?
(Сети се нешто)
Да дивна случаја!
Сада мудро Срђо и одважно!
(Јанку значајним гласом)
И мени је чудновато, Јанко —

*) Из овог од „Матице Српске“ награђеног дела, које ће скорим угледати света, доносимо овај одломак ради огледа — У.)

Кошут наводи века писма своја, као доказ, да је свагда противан био опсади Будима. —

Како је прво угарско министарство састављено, о теме Кошут ово прича.

Бањани, који, јамачно са својих енглеских навада, слабо знађаше, како се кабинети састављају, сазове конференцију, на којој беху Сигмундо Перењи, Ладислав Телеки, Јосип Етвеш, Сенткираљи, Семере, Ђерисије Пазмавди и други. Бањани им саопшти, да хоће с њима да конферише ради састава министарства.

— Ево мојих кандидата, рече он, те им стаде имена њихова читати.

Прочита их сва, за неки портфељ једно, за неки по два и по три, тако нпр. за просвету помену Сенткираља и Етвеша, за трговину не знађаше никога, тако да га Кошут мораде на Клаузала подсетити. О министарству финансије, рече он, не може допустити, да се говори; прека је политичка нужда, да Кошут исто прими. За тим дође ред, да скупљени реву своје мишљење. Најпре Перењи и Телеки изјавише, да се не могу никаког звања примити. За тим Сенткираљи и Етвеш заподену речи међу собом, на што први уступи. „Цео поступак, вели Кошут, беше ми отужан. Позовем Бањана на страну, те га запитам, како је могао тако погрешити. Та склапање министарства није жупанијска рестаурација. Он је требао оне пријатеље своје, на чије мишљење даје нешто, посепце запитати. Тако бих му нпр. ја у таком случају саопштио, да сам од свију живих Мађара Павла Њарија најподобнијим сматрао за министарство унутрашњих послова; по што је он пак Семера именовао, ја се не могу томе противити. Бањани увиде, да је погрешио, али што би, би, то се није више дало увиштити. Кад по том дође ред на портфељ финансија, изјавим одлучно, да не ћу никаког звања да се примим. Изроди се дебата, гледаху, да ме приволе, — ја остадох при своме, док на послетку Бањани не изрече, да у садашњим приликама ни једно министарство, у ком ја не би био, не може рачунати на поверење земље. Он залаже за то своју поштену реч, и одговорност ће на ме пасти, ако се о мој отпор разбију сво наше жеље. Тако се против воље дадох у звање угнати, а Михајло Хорват у својој повесници револуције издаје ме за човека похлепна на звање.“ —

Без сумње најзанимивији део друге књиге кошутових успомена јест онај, који говори о бурној години 1860., кад је Кошут мислио, е је дошло ново доба, да се његове тежње испуне. Ево, шта прича Кошут о својим преговорима с Виктором Манојлом и Кавуром тога ради, да се Угарска побуни.

Кошут је, прича он, понајвише с Кавуром преговоре водио, али прими га и Виктор Манојло, и то 31. августа (12. септембра) 1860. Крај том приликом изреком напомену, да с њим не поступа по правилима етикете, него „као пријатељ с пријатељем, као савезник са савезником.“ Они се збиља погоде. Погоде се, да се Угарска побуни, ако дође до рата међу Италијом и Аустријом. Кошутови услови беху: 1. сардинска влада нека се побрине, да се 50 000 пушака, две батерије са целом опремом, даље две до три хиљаде сабаља што пре у подунавске кнежевине и у Србију пошљу, да их онде кошутови агенти приме; 2. да се спреми устанак у Хрватској, међу Србима и Румунима треба 200.000 франака; 3. за држање агената 100.000 франака; 4. у почетку борбе повећи зајам; за време борбе револуцијонарска би влада издавала банкноте, те би тако набављала, што јој треба; Кошут искаше 200.000 фран., да набави пресу за банкноте; 5. нека талијанска влада спреми мађарских униформа за 3 до 400.000 војске. Ако се ти услови приме, одбор (Кошут, Клапка, Телеки) изјављује, е је готов, да спреми све, што је нужно за борбу.

У повеликој споменици гр. Кавуру набраја Кошут 9. (21.) новембра 1860. даље услове погодбе. У првој тачци потврђује Кошут, да Италија и Угарска имају заједничких интереса. У даљим тачкама ово се установљује: 1. Ни Италија, ни Угарска не ће с Аустријом засебна уговора закључити. 2. Како прилике допусте, влада ће краља Виктора Манојла, са свим као што треба, с привременом угарском владом подвезати уговор о савезу. 3. При будућем устројству Угарске узеће се уставна монархија за основу и Угарска ће при избору свога краља имати на уму потребе јевропског положаја у опште, посебно пак интересе краља Виктора Манојла. 4. Италија мора 30—40.000 потпуно наоружане војске у Угарску послати, да потпомогне угарску војску. 5. Још у талијанској области образоваће се угарска легија. 6. Талијанска ће војска пут Јадранског мора, угарска преко Србије и Румуније у Угарску продрети, а у исто доба и земља ће се на бој дићи. 7. Кад буде извесно, да ће бити рата, угарска народна влада добија од владе краља Виктора Манојла у зајам 10 милијуна франака. 8. Талијанска ће влада заложити свој уплив, да се на корист Угарске призна начело непосредовања. 9. Талијанска ће влада своје агенте у Цариграду и на истоку упутити, нек угарском покрету иду на руку.

Талијанско министарско веће већало је пред краљем Виктором Манојлом о том уговору и примило га. Кавур је посебним телеграмом јавио Кошуту за то. Познато је, шта је даље било. Свет зна, да је због кавурове смрти рат на шест година одгођен. О свим тим погодбама говори Кошут, као да би Угарској бог зна шта донеле, и жали „несретну земљу“, што је она његовим попуштањем све те велике добитке проиграла. У осталом, у целој књизи говори он као с неком афектацијом о Угрима као о својим „некадашњим земљацима“, а о Угарској као о својој „некадашњој отаџбини.“

Аустро-Угарска, Немачка и Турска.

О истој теми, о којој у првом чланку говоримо, на име о разглашеном савезу међу Аустро-Угарском, Немачком и Турском, пише паришки допитник лондонског „Стендерда“ ово:

Овде се живо проноси глас, вели дописник, као да је међу султаном, и владама немачком и аустријском савез склопљен. Данас се подуже разговарах с државником, који у најискренијим одношајима стоји с једним од дотичних народности, чијој би автономији таки савез озбиљно запретио, те код њега не нађох вишт од оне неверопатности, коју званични кругови у тој ствари показују. „Ако тај савез није већ закључен“, рече он, „можете сви уверени, да ће бити закључен“. По што су Енглеска и Француска Турску збиља напустиле, нагласи он, то се ова (Турска) природно мора бацити у руке ма којим заштитницима и ова ће платити великом ценом њихову потпору. Кнез-Бисмарк и баронХајмерле брзо су то расположење схватили и употребили на своју корист, а за то имају очевидна разлога. Велики баук кнез Бисмарка јест пансловенисам, и он мисли, кад наступи скори трепутак, да апсолутна власт у Русији дође царевићу у руке, да ће се Немачка упустити у борбу за опстанак, која ће бити већа од свију пређашњих искушења њених. Што се Аустрије тиче, њени су интереси још јаснији. Њој треба Дунаво, да може опстати, и она никад не ће моћи допустити, да се на јужној обали те велике трговачко-прометне жиле до века оснују словенске државе, које њихова вера, народносно сродство, језик, обичаји и навике у ствари чине наставком Русије. У тим приликама, мисли мој извештач, имају како Немачка, тако и Аустрија довољно узрока, да склопе с Портом савез, у след ког ће она (Порта) доћи под заједничку заштиту и за дуго време бити задржан распад отоманског царства. „Ви сте за цело чули“, настави он, „како се говори, да ће Крит Немачкој бити уступљен. Ја врло верујем, да може бити. Немачкој је много до тога стало, да постане поморска сила, а станица за бродове, Крит би јој дао превластан положај на Средиземном мору“.

НОВИЈЕ.

— Као што „Еђет.“ дознаје, речко намеснништво спрема споменицу, у којој ће доказивати, да се данашње државоправно стање Реке (Река се на име привремено сматра, као да припада и Троједници и ужој Угарској) не може одржати, те замолити, да се речко питање реши за једно с утеловљењем Крајине.

— „Н. сл. Пр.“ дознаје, да ће у аустријски господски дом бити многи нови чланови именовани. Многим дотичнима Тафе је то већ саопштио.

— Порта је усвојила предлог великих заступника од 23. новембра, да се црногорско-турска граница од бојанског ушћа до Скадарског блата одмах означи.

— У седници подунавске комисије 5. о м. изразише се, као што „Пол. Кор.“ из Галца јављају, енглески и руски повереници за то, да се јевропској комисији преда надзор на Дунаву од Ђердапа до Галца, ако се не узмогне Commission mixte (мешовита комисија) састависи. Остали повереници не пристадоше на то, те по том би једногласно закључено, да мешовита комисија већивом гласова, а у важнијим стварима једногласно решава. Да ни која држава не узима одлучни глас, отомански је повереник обећавао, да ће можда и Турска ући у мешовиту комисију.

— Пренк паша (миридитски кнез) и Одо беј, које је Дервиш паша ухватио, биће заточени у цариградском засеоку Скадру, јављају из Цариграда.

— Поговара се, да је Талијанска изнела предлог о размени неког дела Епира и Тесалије с Критом.

— Коминдуро је, као што „П. Л.“ из Атине јављају, француском заступнику Мују рекао, да Грчка ни по што не ће одустати од волске и превешке луке.

— Комундуро је, као што „Преса“ јавља опуномоћио грчке заступнике, ако их страни кабинети запитају, би ли се Грчка подвргла одлуци примирительног суда, нек одлучно реку, да не би.

— Исти лист дознаје из Лондона, да ни Турска не ће примити предлог о примирительном суду. На против радо ће примити пријатељско посредовање. У томе је Аустро-Угарска потпомаже. Порта је одлучна, да се грчким тражбинама до крајности одупре. Турски војени министар добио 30 милијуна фран. за оружање.

— У Петрограду се надају, јављају „П. Л.“ отуд, да ће Русија, Енглеска и Талијанска заједнички држати на корист Грчкој.

— Ђаци, што су због позване демонстрације у Москви затворени били, пуштени су на ректорово заузимање сви, осим њих шесторице.

— „П. Л.“ јављају из Петрограда, да се распра међу Русијом и Китајем може сматрати да је стишана и заглађена, јер преговори доведоше до повољна резултата.

— 7. о. м. био је у Мулингару у Ирској аграрни митинг, на ком беше 10.000 људи. Члан парламента Суливан држао беседу и рекао, да је садашња борба међу поседници и закупници борба на живот и смрт; једна или друга страна мора пропасти.

Разне белешке.

(Потреси у Загребу.) Загребачке „Народне новине од 5. (17.) декембра имају ове вести о потресима у Загребу и унаоколо:

Пророчанство господина Фалба, да би се потреси око 3. декембра могли обновити, рекли би смо, да се испунило, ако смо ми то пророчанство и свом снагом побијали. Од прекјуче нередки су опажали, да је земља по више пута задрхтала. Јуче после поноћи, уверавају нас с неких страна, да су опазили два, али сасвим незнатна потреса. Други опет веле, да су осетили један ударац јучер у 10 сах. пред подне и синоћ у 5 сах. 15 мин. у вече. Нејамчећи за оно, о чем нам други приповедају, ми бележимо само оне потресе, које смо сами опазили, а такова су била у Загребу ноћас четири.

Први осетисмо ноћас у 11 сах. 12 минута ув тутњаву. Није био јак, као што су га осетоли у Крижевцу, св. Ивану, Зелини, Крапини, ваљда и у другим местима загорским, те у Самобору, одакле нам телеграфично јављају, да су ударци били по жестини најближи оним од 28. октобра. Ипак су се и у Загребу куће дрмале и прозори тресли. По тутњави судећи, чинило нам се, да је овај потрес дошао од северо-запада и прошао к северо-истоку.

Други, слабији потрес осетисмо ноћас одмах 7 минута касније, наиме у 11 сах. 19 минута, трећи, једнак другом, у 11 сах. 47 минута, а четврти, по јакости једнак првом, у 4 сах. 20 минута изјутра. Сви ови потреси беху валовити, те спадају у обће међу најслабије, што су у Загребу од 28. октобра опажени. Поједини нас уверавају, да су осим ова четири опазили још три потреса, који су око 2 сах. 43 мин. јутрос један за другим ув тутњаву следили. Исто тако хоће некоји, да су осетили слаб потрес данас у $^1/_4$11. сах. пред подне, онда у $^3/_4$1. сах по подне.

Пролазећи данас после 12. сах. дугом улицом, видесмо између куће грађанина Кронфелпа и Рачића силесију људи. Упитав, шта је, рекоше нам, да слушају неку подземну тутњаву, која се у интервалима од 3—4 минута опетује. И ми се придружи смо те разабрасмо збиља подземну тутњаву, но по све слабо. Иста се та подземна тутњава и синоћ чула, кад је случајно проф. Р. Фалб пролазио дугом улицом. Професор Фалб признао је, да и он чује ту тутњаву, те се упутио у горњи град да се осведочи, да ли можда и горе тутњи. Професор рече, да та тутњава после толиких потреса није ништа необичајна и да је ова посве налик оној, коју је пригодом потреса у Белуну слушао.

Исти лист од 6. (18.) декембра јавља даље: Ноћас у пола 1 сах. после по ноћи, опазисмо у Загребу јаку подземну тутњаву, али је земља остала мирна. Јутрос у 7 сах. 23 минута опет је под земљом затутњило, те се овај пут разабрао са свим слаб, валовит потрес.

О последњем јаком потресу од 4 о. м. у 11 сах. 12. мин. ноћи имамо више дописа, који су нам јутрошњом поштом стигли. Средиште тога потреса било је очито на северу загребачке горе, према загорској страни, јер су се онде осетили најјачи ударци. Главна струја тога потреса отишла је од загребачке горе према северу, јер је по нашим телеграмима досегла чак до Граца; слабији валови распрострли су се према западу (Самобору) и истоку (северо-истоку), (Крижевцу, Вараждину) а најслабији према југу (Загребу), недосегав овде ни до Сиска. Ако наши телеграми и дописи из Загорја јављају, да су ударци овога потреса били скоро онако јаки као што су били ударци потреса од 18. октобра, ваља то само релативно, наиме само за дотична места у Загорју узети; јер у Загорју нису потреса од 28. октобра осетили онако јако, као у Загребу.

(Стање говеђе куге у Босни и Херцеговини) по званичним државним и писменим извештајима од 1. дец. о. г.:

У окружју зворничком окужена су места: Бабице, Дубрава, Миричина и Рашљево котара дол. тузланског; даље мјеста Милино село, Сиље и Васовине котара маглајског; мјесто Срница котара градачког, коначно мјесто Сладна котара грачаничког.

Престала је куга у мјестима Добошница, Ивовиће, Подгорје и Бањовице котара дол. тузланског и у мјесту Порочина котара маглајског.

У мјесту Моранки за које се у задњем извјештију рекло да је окужено; исто тако у мјесту Тупковић постојала је само сумња куге, која се није потврдила.

У окружју травничком окужена су мјеста: Орашац, Травник, Бондол и Бучићи котара травничког; даље место Завидовић котара жепачког.

Престала је куга у местима: Витез, Брајковић, Балићи и Подови котара травничког и у месту Стржан котара ливанског.

У окружју бањалучком престала је куга у месту Рогоље котара бербирског.

У окружју бихаћком окужена су места: Мразовац и Добросело котара крупанског. Престала је куга у мјестима Велика Кладуша и Видовска котара цазинског.

У окружју сарајевском окужено је место Тарови котара кладањског.

Окружја мостарско и бањалучко нису окужена.

Ново окужена места су: Васовине, Мразовац и Добросело.

Сваки увоз и провоз стоке и робе из ових котара, што је у §. 2. бос. закона о говеђој куги наведено, као у опће свака трговина с таквом стоком и робом из једнога окружја у други најстрожије се забрањује.

(Југословенска академија.) У седници философско-јуридичкога разреда југословенске академије знаности и уметности 9. о. м. читао је прави члан др. J. J. Хањел расправу о задаћи студије правно-повесне обвиром на законодавну дјелатност нашег доба. Академик означи најпре тенденцију правословне знаности нашег доба, која иде за практичном сврхом материјалнога развоја права и његова техничкога усавршења показа за тим на погибао, која долази отуд, што јуристе-законодавци не схватају праве потребе свога народа, а у деловању своме ограничује се на више или мање подпуну рецепцију закона, издани за туђе народе, који стоје кад што на по све различитом ступњу материјалне и душевне културе. Истражити узроке тога појава, показати у појединости на мане законодавних творбина нашег доба и означити можда средства, којима се може манама тим доскочити, то је — по мнењу академика — понајпре задаћа правнога повесника, који хоће да мотри правни живот народа у целом његовом развоју, те хоће, истражујући савез између садашњости и прошлости, да буде правна повест збиља инструктивом, кажипутом за будућност.

(Нова генерална карта балканских земаља). У Берлину код Дитриха Рајмера изишла је нова генерална карта подунавских балканских земаља, коју је израдио познати ђеограф Х. Киперт.

У карти су нове границе Србије, Бугарске и Ист. Румилије по званичним изворима од 1879. год. и одликују се тачношћу и јасноћом како у изради конвенционалних знакова, тако и у писменима.

(Дуг живот.) Посмртна листа „Тајмса“ од 14. новембра о. г. уврстила је деветорицу стараца и старица од 90 и 80 година, који су тога дана умрли, и који су скупа бројали 770 година. На сваког дакле од њих дошло је 85 година и 6 месеца; међу њима су 5 женскиње и 4 мушкиња. Даље су тога дана умрли 14 особа преко 70 година, јер на сваког долази 73 год. и 10 месеца. Кад се саберу године живота свију ових 24 лица, онда би тачно на свако дошло 79 година 3 месеца и 14 дана а то је свакако врло чудноват ресултат посмртне листе једног јединог дана.

(Доходак од карата.) У Енглеској имаде влада од карата чистог добитка 13.685 фуната стерлинга.

(Дете с трима главама) родило се ових дана, како новине јављају. у Н. Рабу.

Јанко (се тргне и упадне му у реч).

Од куд ти се нађе ту сердаре?

Срђ (мало збуњено).

Од обале био сам далеко;
Па видеђ' је овде са Турцима,
У веома живом разговору,
Понајвише с оним, —
(показује к језеру)
гледај само
Како журно весла пут Жабљака —

Јанко (тргне се, упадивши му у реч, страсно).

Зар да Стојна с Турцима шурује?
(Очајно).
Зар и сунце окаљат' се може?!
(Гледа око себе, трљајући очи).
Да не спавам! Да л' је збиља виђех?
И ти велиш да си је виђео?
(Плане).
Идем за њом! Идем да је питам,
Како се је дрско усудила
Погазити образ и поштење, —
Ко никоја до сад Црногорка!
(Пође),

Срђ (задржи га)

Куд си наго? Сад тако узрујан
Мога' би се љуто огрјешити. —
Претрпи се барем до три дана. —
Код Острога сви ћемо се наћи,
(заједљиво)
Да нашега светога владику
Дочекамо са пута из Зете;
Па је онде питај и саслушај
Као човјек, зрело и разсудно

Јанко (мирно).

Право велиш! — Мога' би сам лако
Учинити бруку невиђену,
Окаљати с ништавилом руке.
(Болно)
Али срце — јадно моје срце!...
(Оде брзо).

Срђ (гледа за њим, смејући се злобно).

Вешто ли сам заметнуо замке!
(Озбиљно)
Добро — те га утврдих у сумњи, —
Од њега се бојах понајвише.
Има гласа, а речит је доста,
Могао би народ побунити.
Ал' овако — излегох му прва
Љубоморе, — да се са њим бави,
Докле Срђо вешто не угуши
Сваку вазу Данилогог спаса!
(Претећим гласом).
Хоћеш да се правиш господаром
Пуповласним, — у свој Црној Гори;
А ми, стари племенски главари,
Да смо теби подчињене слуге?!
(Злобно.)
За то сада мирно у тавници
Можеш сањат' и о круни царској!
(Осмејкујући се мане руком куд је Јанко отишао.)
И ове ће луде спремати се
С већом славом да га дочекају!?
(Пође смејући се гласно.)
Чекаће те — до суднога дана!
(Оде)
(Завеса пада.)

(Белу врану) добио је берлински aquarium на дар. Птица је беле боје, црвенкастих ногу и кљуна, а црвених очију. Уловљена је под дрветом у Георгенталу у Тиринжкој (?).

Уредништву су приспеле ове нове књиге: Издања српске књижаре браће М. Поповића у Новоме Саду:

Робинзон.
Рано рани.
Дечија слава.
У Дембелији.

Ове су књиге удешене за децу са згодним бојадисаним сликама.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ДАРОВИ
СРПСКОЈ ДЕЦИ ЗА БОЖИЋ.

Као што смо до сада тако се потрудисмо ево и сада те спремисмо **српској деци нову радост** лепим даром божићњим. Приредисмо и издасмо им

ЧЕТИРИ НОВЕ ШАРЕНЕ КЊИГЕ

са пуно лепих и живих **слика** и одабраним **забавним и поучним садржајем** а из пера њиховог познатога **Чика-Стеве.**

Књиге су те по именце:

1. РОБИНСОН са 8 слика и кратким описом. **Цена 20 новч.**
2. У ДЕМБЕЛИЈИ са 8 слика и шаљивим приказом истих. **Цена 20 новч**
3. РАНО РАНИ на већем колу са 8 слика, три приче и 3 песме. **Цена 30 новч.**
4. ДЕЧИЈА СЛАВА на већем колу, са 8 слика, пет прича и једном песмом. **Цена 30 новч.**

Слике су израђене **врло чисто, живим шареним бојама** у једном од првих завода од оте врсте рада.

Поручиоцима ових лепих божихних дарова који узму већи број примерака за готове новце, дајемо **на сваки пет књига шесту на дар.**

Сваку наручбину обављамо брзо и уредно.

У Н. Саду о св. Ани 1880.

Српска књижара браће М. Поповића.

ВЕЛИКІЙ СБОРНИКЪ

може се добити код потписанога, броширан (меко увезан по — — — — — — 3 ф. — н.
тврдо у пресовану кожу увезан, са позлаћеним лећима по — — — — — — 2 ф. 20 н.
исти увез у кожу, али без ове позлате 3 ф. — н.
тврдо увезан у пресовано платно по 2 ф. 80 н.

ВЕЛІКАЯ КАТАВАСІА

броширана и 15. табака највеће осмине по 1 ф. —

ДИМИТРИЈЕ ПОПОВИЋ
парох сомборски, као издавалац вел. сборника и вел. катавасије.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
у Новом Саду.

КАЛЕНДАРСКА ИЗДАЊА НАША
за 1881.

I.

СРПСКИ СОКО изашао је у 10.000 примерака, под уредништвом дра Милана Ђорђевића уредника „Заставе“ и „Српског Сокола“ са 20 слика у књизи, и са великом насловном сликом српског пријатеља **славног Гледстона** председника енглеског министарства.

После извршених порука за готове новце и послатих комисионарима, већином за тврд рачун, преостаје нам пак

само до 1000 екземплара

и може се добити на комад по **50 новч.**

II.

ГОДИШЊАК, велики српски народни календар са 20 слика, за год. 1881. На великој осмини, уређује А. Сандић, професор велике српске новосадске гимназије. **Цена 33 новч.**

(Годином 1881. наступа овај календар у 32 годину од како излази.)

III.

НОВОСАЂАНИН, календар са сликама у џепном формату. Овај је најјефтинији илустрован календар са одабраним песмама, које се данас најрадије певају. **Цена 20 н.**

Књижарима и препродавцима

на сва ова три календара дајемо за готов новац или за утврђен рачун (то јест без повратка у комисију примљених календара) — — $33\frac{1}{3}\%$
а растуривачима у комисију — 25%

IV.

РУЖИЦА календар за 1881. са одабраним девојачким песмама, које се данас најрадије певају, и са врло добро удешеним вашарима. — **Цена је 20 новч.**

Купцима на више дајемо Ружицу календару у комесију 40%, а за готов новац или утврђен рачун 45%. За **детајлну продају** календара удесили смо да сваки ко нам за један комад новац per Postanweisung пошље, добија календар поштом бесплатно.

Осим тога код нас се може добити сваки **немачки, мађарски, словенски календар**, и то за оне, који у велико купују ценом и процентом издавачким.

Нови Сад, новембра 1880.

Српски књижари и књигоиздавци
Браћа М. Поповићи.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

У СИСКУ, 6. декембра. (Пословни весник Шипуша и др.) У житном послу на нашој пијаци немамо последње време, — никакви знаменити промена, — привози наши нису знатни, — но ипак су толики били, — да су не само покварили потребу наши купаца, — него могло се је од исти нешто и на залиху ставити.

Код слабог питања и воље к продаји од стране поседника бележимо данас:

Пшеницу потиску 76 фор. 12.40—50, потиску 74—75 фор. 12.10—20, сремску фор. 11.60—60, српску фор. 10.50, влашку фор. 10.— хрвацку ф. 9.50, босанску ф. 9.— до ф. 9.20.

Кукурузе нове у зрну приважа наша околица прилично, и получује по квалитет за добро суву врст фор. 5.90 фор. 5.10, за слабију фор. 4.70—80. — На мало, а на партије продава се нова кукуруза по фор. 5.30—40. — Босанске нове кукурузе приважано је такођер и продата је по фор. 5.22. — У пролећу имадемо се повећем привозу особито из доње Босне надати, тако бар извешћују наши босански пријатељи.

Зоб сремска ф 6.20—30, нема пролаза, дочим је босанска по ф. 5.80—85 тражена.

Шљиве босанске ф. 19.— ф. 19.50 100 кила.

Пасуљ бели ф. 9.50—60 100 кила.

Воде за путовање добре, — а време угодно топло.

ПОЗИВ
у редовну главну скупштину
ЗАДРУГЕ ЗА СРП. НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ.

Пошто се за данашњи дан сазвана главна скупштина задруге за српску народну штампарију није могла састати, јер се није довољан број чланова искупио, то се овим сазива нова скупштина, која ће се држати 4. (16.) јануара 1881. у 3 сата после подне у дворани срп. нар. позоришта. Г.Г. деоничарима даје се овим на знање, да ће на истој присутни чланови, па ма колико их се искупило, у смислу задружних правила све у првом позиву истакнуте предмете правоваљано решавати моћи, а ти су предмети:

1. Оверење присутних чланова.
2. Извештај о потврђеним правилима од стране новосадског кр. судбеног стола.
3. Извештај о прегледаним рачунима за г. 1878.
4. Извештај о радњи и рачунима за год. 1879.
5. Извештај о радњи и рачунима, од 1. јануара до краја октобра 1880.
6. Предлог одбора о разрешењу задруге.
7. Избор управног савета.
8. Избор надзорног савета.
9. Избор одбора за оверење записника.

У Новом Саду 30. новембра (12. децембра) 1880.

М. Димитријевић,
председник одбора.

✝

Марија Рајковић рођ. Дитмајер супруга, и чланови српског народног позоришта, јављају тужним срцем да им се мили друг, односно супруг

САВА РАЈКОВИЋ
члан српског народног позоришта

данас у петак 5. (17.) декембра 1880. год. у 9. сахата пре подне, после дугог и тешког боловања у 32. год. свога млађана живота у вечност преселио.

Ред пловидбе

путничких пароброда од 18. (30.) новембра почињући, до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **ПЕШТУ**: средом и суботом у $\frac{1}{2}5$ сати по подне.
од **Новог Сада** у **ЗЕМУН**: понедељником и четвртком $\frac{1}{2}1$ сат по подне.
од **Новог Сада** у **БРОД**: четвртком у $\frac{1}{2}1$ сат по подне.
од **Новог Сада** у **ОРШАВУ**: понедељником и четвртком у $\frac{1}{2}1$ сат по подне.

Нови Сад, 17. (29.) новембра 1880.

Отправништво.

Курс бечке берзе 11. (23.) дец.

5% металица	73.—
5% народног заима	73.80
Аустријска златна рента	87.75
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.60
Наполеондори	9.38
Немачке марке	58.15

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

Управа манастира Гргетека продаје у својој ади Козјак преко од Карловаца лежећој, врбова дрва за сечу. Површина врбака тог износи од прилике 100 јутара но за површину ипак не јамчи.

Ко би врбак овај купити желио нека поднесе управи мон. Гргетека (на адресу г. архимандрита Илариона Руварца у Карловце) биљеговану оферту са 300 ф. а. вр. пишманлука снабдевену, у којој нека тачно наведе да је са уветима сече задовољан и колико за врбак нуди. Монастир задржава себи право оферте уважити или одбити и у том случају држаће се дражба на лицу места у Козјаку дана 18. (30.) декембра о. г. у 10 сати пре подне.

Рок за поднашање оферта траје до 16. (28.) декембра.

Ближи услови могу се у Карловци код г. архимандрита Руварца увидити.

2—2 УПРАВА МОН. ГРГЕТЕКА.

ОБЈАВА.

Част ми је јавити поштованој публици, да сам данаске отворио гостионицу у позоришној дворани у Н. Саду, у којем сам снабдјевен како с добрим различитим и изврсним пићем а нарочито пилзерским пивом, тако исто с добрим и укусним јелом — од 1. јануара 1881 г. т. ј. дајем јело како у кућу, тако и изван куће (abonoma) по најудобнијој цени. За брзу и тачну послугу долуподписати јамчи, — за то молим за многобројну посјету. С поштовањем

Фрања Голебијовски
угоститељ у позоришној дворани.

Мануфактурна, помодна и конфекцијона радња 13—
МАРКА НИКОЛИЋА и ДР.
у Новоме Саду
потребује једног практиканта и шегрта из добре куће, који могу одмах ступити.

За рибаре

коме треба велики од 100 фати нов алов, велики чамац, добар чун, храстова барка за 50 м. ц. рибе, две мање барке, и цела остала опрема која је нужна поред великог алова, може се у Молу, у Бачком потисју, за прло повољну цену добити код Симе Каракашевића. 2—

Са медаљом одликован 1879. у Линцу и Теплицу, 1880. у Бечу, Тешену и St. Pölten.

Ц. КР. ИСКЉУЧ. ПОВЉ. БЕЧКА НЕПРОКВАСИВА

УНИВЕРЗАЛНА МАСТ ЗА КОЖУ
од Карла Руса и друга

од вис. ц. кр. министарства земаљске обране изкушана и за ц. кр. војску одређена као припознато

најбоље средство за чување коже

за обућу и сваковрстне кожне ствари.

1 кутија 50 нов, кутија од $\frac{1}{4}$ киле ф. 1.— од 1 киле ф. 3.— Ценовнике на захтевање бесплатно и франко.

Karl Russ & Comp. Wien,
IV. Apfelgasse 6. 8—12

Може се добити у Новом Саду само код г. Д. Коде.

ЗУБОБОЉЕ сваке врсте па и саме шупље и изеле зубе лечи брзо и и трајно индиски екстракт. Због изврсности своје требало би свака породица исти екстракт држати, а може се добити у Новом Саду само код г. **Д. Коде**, у Панчеву код **В. Х. Графа** апатекара, у Земуну код **Јов. Петровића**, у флашама по 35 н 14— **G Bäuchler.**

Галантериска и пирнбершка трговина
ДИМИТРИЈА Ј. МЛАДЕНА
у Земуну

потребује једног млађег помоћника и 1 шегрта. Првенство имају они који знају српски, немачки и мађарски говорити. 2—3

За зиму. **За јесен.** **За лето.** **За пролеће.**

ВИЉЕМОВ
антиартритички-антиреуматички
крв чистећи чај,
од
ФРАЊЕ ВИЉЕЛМА
апотекара у Neunkirchen (у Доњој Аустрији)

против костобоље, реуматизма, тако звани Kinderfüsse, застарели упорни болести, често загнојавајућих се рана, кожних болести и спољни ула, чирова на телу или лицу, зверенца, сифилистичног отока, отока џигерице и слезине, као код хемороидални стања, жутице, жестоки удни болеза, болове зглавкова и мишица, тиштење желудца, потешкоће ветрова, тврде столице, потешкоћа при мокрењу, полуција, мушке слабости, тока код женских, шкрофулозни болести, оток жљезда и разни други болести, употребљаван је са најбољим успехом, што се са хиљаду сведочби доказати може. Сведочбе на захтев бадава.

Омотци су у 8 оброка подељени по 1 фор. за биљег и опрему 10 н.

Сваки нека се чува од куповања потворина, те нека пази на познати у многим државама законом заједмчени мој биљег. 18—

Добија се у Н. Саду код г. Љубе Стефановића.

Сваковрстне зубобоље

излечују се брзо и сигурно са правом др. Попа анатеринском водом за уста; што ће сљедећи редци на нове потврдити.

Гд. Др. J. Г. Попу ц. кр. дворск. зубном лекару у Бечу, Stadt Bognergasse № 2.

Налазим се обвезаним у погледу ваше **признате анатерин. воде за уста** известити вас; да је иста моје надање прева, зашла.

Употреба **акатер. воде за уста** довољна је, да се **најжешћи зубни бол** утиша и да се више не поврати.

У интересу болујућег људства препоручујем анатер. воду за уста, код свију зубни и устни болова као до сад најбоље средство.

Опуномоћавам вас да ове редке са свим по вашој вољи употребите и остајем са особитим поштовањем

Трст 18. марта 1872

Dr. Romualdo Bellich m. p.

Добити се може: у Н. Саду Ц. Б. Гросингер, М. Максимовић, Г. Плавшић апатекари. Д. Кода, Љ. Стефановић трг. у Панчеву В. Х. Граф, Ф. Рада, Ф. Бауер апат. Т. Арсеновић, С. А. Суботић трг. У Београду J. Дилбер, Драшкоци апат. У Земуну А. Д. Јовановић трг. Ф. пл. Бенко апат. У Белој Цркви Ф. А. Фајгл. У Вршцу С. Страх, А. Молдовањи апат. У Митровици Цајсергер апат. У Варадину Деодато насл. апат. У Паланци Ц. Харликовић апат. У Петровцу J. Ференц ап. У Карловци Л. Страсер апат. У Илоку Ф. Ласло апат. У Вуковару Ф. Кирхбаум, А. Крајчовић апат. У Футогу С. Цвик апат. У В. Бечкереку Д. Келнер, J. Клески апат. У Иригу Д Весели апат. У Тителу А. Цан удова апат.

ФАБРИКА ПАПИРНИХ КЕСИЦА ШТАНИЦЛАЗ
ИЗ Ц. КРАЉ. КАЗНЕНОГ ЗАВОДА У ПЕТРОВАРАДИНУ.

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ПО ДОЛЕ ОЗНАЧЕНИМ ЦЕНАМА

1000 кесица од добро туткалисане жуте (патент) хартије

Кила	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	1	$1\frac{1}{2}$	2	$2\frac{1}{2}$	3	5
фор. кр.	70	85	1.30	1.65	2.45	2.80	3.—	3.25	6.60

1000 кесица од добро туткалисане жуте (патент) хартије

Кила	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	1	$1\frac{1}{2}$	2	$2\frac{1}{2}$	3	5
фор. кр.	75	90	1.35	1.70	2.50	2.90	3.10	3.30	6.70

1000 кесица од јаке добро туткалисане беличасте хартије

Кила	$\frac{1}{8}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	1	$1\frac{1}{2}$	2	$2\frac{1}{2}$	3	5	8	10	12
фор. кр.	1.10	1.30	1.60	2.50	3.20	3.80	4.20	4.35	8.50	11.80	14.50	19.—

Код већих порука дајемо приде (рабата.) Мустре шаљемо на захтевање о нашем трошку. Штампање фирме рачунамо до 1 киле 60 н. а за веће од 1 киле 1 фор. од 100 комада. У Новом Саду о св. Николи.

Књижара Луке Јоцића и др.

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

Кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постиже; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист. 137—200

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом Кафу ову од смокве произвађа творница

Viktor Schmidt & Söhne
у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48

Главно стоваришне у Новоме Саду у трговини: код Емериха Дингена и Браће Вагнера. У Н. Паланки код **Нађ Деже**. J. Фриша G. Bienert у Вршцу. Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. А. Бошковић и синови Панчево. Адалберт Шверер у Филипови.

HUTZ MARKE S&S REEL

БОНБОНИ
од
БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten.) Такође против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грпобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.)

Victor Schmidt & Söhne

Боквични бонбони по цени од 30 кр. кутијица могу се добити код:

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien,
Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код Г. Плавшића, Е. Дингена, браће Вагнера, Д. Коде; В. Швела, Л. Ц. Јунгингера у Петроварадину, М. Ритер Перјамош (Банат.) Х. А. Волтман, Н. Ђуришић у Руми, Ђ. Петровић Ириг. Јос. Бах у Земуну. Л. С. Месаровић Осек, J. Фриша у Вршцу, Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. В. Стефановић Бела Црква. В. Лазаревић Сурчин. Rud. Reich, B. Pipel, Verőce, Г. Еленер Варјаш. Тима Крестић Тител.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић.

Српска народна задружна штампарија.